

גם טעם עולם הבא.

וכן יצחק הטעימו הקדוש ברוך הוא מעין עולם הבא, דכתיב ביה 'ואוכל מכל'.

וכן יעקב, דכתיב ביה 'וכי יש לי כל'⁽²⁾.

שלשה לא שלט בהן יצר הרע. אלו הן, אברהם יצחק ויעקב⁽³⁾, דהרי כתיב בהו שנתברכו 'בכל מכל כל', כמבואר לעיל, וכיון שנתברכו בכל, למדנו שנתברכו גם בכך שלא שלט בהם יצר הרע⁽⁴⁾.

ויש אומרים, אף דוד המלך לא שלט בו יצר הרע. דכתיב בתהילים [מזמור ק"ט] 'ולבי חלל בקרבי'. יצר הרע מת בקרבי, והרי הוא חלל [מת] בקרבי⁽⁵⁾.

ואידך, מי שסובר שיצר הרע שלט בדוד,

כיצד הוא מפרש את הפסוק 'ולבי חלל בקרבי'?

צעריה הוא דקא מדכר. דוד המלך מתנה את צערו, ואומר, ליבי מת ונעשה כחלל בקרבי, מרוב צרות.

תנו רבנן: ששה לא שלט בהן מלאך המות, אלא מתו מיתת נשיקה על פי השכינה⁽⁶⁾, ואלו הן: אברהם יצחק ויעקב, משה אהרן ומרים.

ומבאר הגמרא: מנין שלא שלט מלאך המוות באברהם יצחק ויעקב?

דכתיב בהו שנתברכו 'בכל מכל כל' כמבואר לעיל, ומפסוק זה אנו למדים ששרתה עליהם כל הברכה וכל הכבוד שיש בעולם. ומכך יש ללמוד שמתו מיתת נשיקה, שהרי משה

נסיון, שהרי על ידי בחירתו זכה למצב זה שכבר לא יהיה לו נסיון.

4. ובמהרש"א פירש, כיון שהטעימן הקדוש ברוך הוא מעין עולם הבא, לכן לא שלט בהם יצר הרע, כי בעולם הבא אין יצר הרע.

5. על פי רש"י. ובירושלמי ברכות פרק ט' הלכה ה' ובסוטה פרק ה' הלכה ה' חילקו בין אברהם לדוד, שעל אף שלשניהם לא היה יצר הרע מכל מקום חלוקים הם, כי אברהם אבינו הפך את יצר הרע ליצר טוב, אבל דוד לא היה יכול לעמוד בו והרגו בלבבו כמו שנאמר 'ולבי חלל בקרבי'.

6. רש"י. ובעץ יוסף על העין יעקב, הביא מספר כד הקמח, דענין מיתת נשיקה היא דביקות החושק בחשוק, ומתוך כך הנפש נפרדת מהעולם הזה בלא להרגיש טעם מיתה, ובלא הכח המשחית שהוא מלאך המוות.

2. ומכאן הנוסח בברכת המזון 'כמו שנתברכו אבותינו אברהם יצחק ויעקב בכל מכל כל, והיינו 'בכל' שנאמר באברהם, 'מכל' שנאמר ביצחק, ו'כל' שנאמר ביעקב.

3. כתבו התוס' [ד"ה שלשה לא שלט] שוודאי אין לומר שלא שלט בהם יצר הרע כלל, דאם כן איך קבלו שכר, הלא כל השכר ניתן עבור ההתגברות על יצר הרע. אלא שבתחילה שלט בהם יצר הרע, וכיון שראה הקדוש ברוך הוא שהיו דוחקין עצמם להתרחק מהעבירה, סייעם וביטל מהם מכאן והילך את יצר הרע. וזהו שאמרו במסכת יומא [לח ב] על הפסוק 'ורגלי חסידי ישמור', כיון שעבר אדם רוב שנותיו ולא חטא, שוב אינו חוטא.

ובספר כוכבי אור ח"ב כתב, כי אף בענינים שכבר אין לאדם נסיון, מחמת שהתגבר בזה על היצר הרע אחר זמן, מכל מקום יש לו שכר על כל מצוה ומצוה שעושה, כאילו היה לו על זה